

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Postup tvorby vzdělávacích modulů

Příloha č. 6 iMetodiky Modernizace ŠVP SOV s využitím modulů pro všeobecně
vzdělávací složku

Obsah

Úvod	3
Pojetí vzdělávacího modulu	4
Doporučené obecné postupové schéma pro autory modulů	6
Orientační vymezení základních charakteristik vstupního systému	7
Zdůvodnění účelnosti modulu a jeho pracovní název	7
Zpracování charakteristiky modulu	7
Stanovení požadovaných vstupních předpokladů	8
Vypracování vlastního jádra modulu	9
Stanovení očekávaných výsledků učení na základě rozpracování obecného cíle modulu	9
Stanovení kritérií hodnocení ve vztahu k jednotlivým požadovaným výsledkům učení	12
Popis obsahu modulu	14
Doporučení pro učební činnosti žáků a strategie výuky	15
Doporučení pro ověřování a hodnocení dosažených výsledků učení	16
Korekce orientačně vymezené charakteristiky vstupního systému a doplnění chybějících vstupních informací podle skutečně vytvořeného modulu	18
Závěr	20

Úvod

Cílem následujícího textu je pomoci autorům vzdělávacích modulů při jejich tvorbě včetně upozornění na problémy, se kterými se pravděpodobně setkají. Text je koncipován jako navrhovaný postup tvorby vzdělávacích modulů a vznikl na základě využití zahraničních zkušeností a zatím pouze omezených zkušeností domácích. Tento text by měl tvůrcům a uživatelům modulového systému pomoci v základní orientaci, jak navrhovat, tvořit a pracovat s moduly.

Pojetí vzdělávacího modulu

Vzdělávací modul se svým pojetím velmi podstatně liší od dosavadního chápání učebních osnov a učebních plánů. Zatímco učební osnovy vymezují především obsah výuky, který má být učitelem „probrán“, podstatou modulu je vymezení očekávaných výsledků učení, tzn. těch vědomostí, dovedností a kompetencí, které se má žák naučit. Obsah výuky má v rámci modulu spíše orientační význam. Smyslem tohoto pojetí modulu je tedy zejména přenesení pozornosti z „probírané látky“ na učební činnosti žáka a zejména na výsledky jeho učení, které jsou pak také předmětem hodnocení zvládnutí modulu.

Vzdělávací modul chápeme jako vymezení relativně ucelené části vzdělávání, která musí splňovat některá základní kritéria:

- a) mít svou vlastní specifikovanou funkci a jasně definované očekávané výsledky studia;
- b) definovat (charakterizovat) určitý soubor učebních situací, učebních činností, učební látky ap.;
- c) být schopna zapojení do rozmanitých vzdělávacích cest či směrů studia.

Poslední uvedená charakteristika modulu je nejpodstatnější. Odlišuje modul např. od učební osnovy vyučovacího předmětu. Učební osnovy jsou koncipovány z hlediska zvládnutí určitého studijního či učební oboru, tzn. jsou určeny k začlenění převážně do jediné, předem známé struktury tohoto oboru. Jsou poznamenány tím, jaké učivo jim předchází, i tím, jaké následuje. Modul by měl na rozdíl od nich existovat relativně nezávisle. Je nutno ho chápat nikoli jako prvek jediné a jasně definované struktury, ale ve vztahu k různým kontextům a vzdělávacím cestám, kde může najít široké uplatnění.

Vzhledem k tomu je velice důležité jasné definování výsledků učení, kterých mají dosáhnout žáci absolvováním modulu. Je to důležité nejen z hlediska výuky, ale zejména proto, aby se objasnilo, jak a čím konkrétní modul může přispět celému výchovně vzdělávacímu procesu.

Vzdělávací moduly tvoří tedy prvky určité „stavebnice“. Aby mohl být každý modul do této stavebnice vhodně zařazen, měla by být pravidla vzájemné návaznosti a kompatibility modulů co nejpružnější (tzn. s minimem omezení).

Každý vzdělávací modul se skládá ze tří částí:

- vstupního systému, který vyjadřuje funkci a postavení určitého modulu v celém systému;
- jádra modulu, které obsahuje především vymezení očekávaných výsledků učení, kterých má být dosaženo absolvováním modulu;
- výstupního systému, který obsahuje zejména způsoby ověřování a hodnocení zvládnutí modulu.

Popis konkrétních vzdělávacích modulů má následující strukturu:

Vstupní část:

- **Název modulu**
- **Kód modulu** (kódy by měly být navázány na výsledky učení, podobu kódu je potřeba ještě upřesnit)
  - **Kategorie vzdělání** – v případě, že nebude součástí kódu
- **Typ modulu** (pro všeobecné vzdělávání jsou dva typy modulů: „všeobecně vzdělávací“ a „všeobecně vzdělávací průpravný“)
- **Délka modulu** (počet hodin)
- **Platnost modulu** (datum, od kterého modul platí)
- **Charakteristika modulu** (stručná anotace popisující obecné cíle a pojetí modulu)
- **Vstupní předpoklady** (vymezení požadované úrovně vstupních vědomostí a dovedností, které jsou předpokladem úspěšného studia daného modulu, resp. kódy a názvy modulů, které předcházejí)

Jádro modulu:

- **Očekávané výsledky učení**
- **Obsah vzdělávání** (rozpis učiva)
- **Učební činnosti žáků, strategie výuky** (které jsou doporučeny pro dosažení výsledků)

Výstupní část:

- **Způsob ověřování a hodnocení dosažených výsledků** (podmínky, metody, formy hodnocení)
- **Kritéria hodnocení** (co znamená splnění výsledků učení, kdy je splněn celý modul, kritéria pro známky, příp. bodové hodnocení)
- **Popř. doporučená studijní literatura**
- **Poznámky**

Doporučené obecné postupové schéma pro autory modulů

Při zpracování modulu se doporučuje tento postup:

- a) orientačně vymezit základní charakteristiky vstupního systému vzdělávacího modulu, tj.:
  - zdůvodnit účelnost modulu a vymezit jeho pracovní název
  - zpracovat charakteristiku modulu s důrazem na obecný cíl modulu
  - stanovit požadované vstupní předpoklady žáků
- b) stanovit očekávané výsledky učení na základě rozpracování obecného cíle modulu
- c) stanovit kritéria hodnocení ve vazbě k jednotlivým požadovaným výsledkům učení jakožto základní součásti výstupního systému modulu
- d) popsat obsah modulu na základě rozpracování základních obsahových charakteristik
- e) dopracovat doporučení pro postupy výuky (součást jádra modulu) a pro postupy hodnocení (součást výstupního systému) vzhledem k požadavkům vyplývajícím ze stanovených výsledků učení a kritérií pro hodnocení
- f) korigovat orientačně vymezené charakteristiky vstupního systému a doplnit chybějící vstupní informace podle skutečně vytvořeného modulu, tj. definitivně stanovit:
  - název modulu
  - požadované vstupní předpoklady
  - nominální délku modulu
  - možnosti zařazení modulu
- g) sestavit kód modulu pro jeho zařazení do databáze modulů.

Orientační vymezení základních charakteristik vstupního systému

Zdůvodnění účelnosti modulu a jeho pracovní název

Zdůvodnění účelnosti modulu není součástí vlastního modulu, ale je důležitým předpokladem pro konstrukci modulu. Je to prvotní fáze úvah o potřebnosti modulu, o jeho funkci, o potenciálních vazbách k jiným modulům. Důvody pro vznik konkrétního modulu mohou být různé – potřeba zahrnout do vzdělávání novou, sociálními partnery žádanou složku kvalifikace, potřeba vytvořit moduly pro rozšíření nebo zkvalitnění dosavadních vzdělávacích programů nebo zavedení nových ap.

Již v úvodních fázích tvorby modulu je důležité zvolit takový pracovní název, který dobře vystihne účel modulu. Tento pracovní název by měl co nejlépe interpretovat zdůvodnění účelnosti modulu. Později je potřebné se názvem modulu zabývat znovu a posoudit, zda skutečně odpovídá vytvořenému modulu a zda může být užitečnou orientační pomůckou pro uživatele.

Zpracování charakteristiky modulu

Tato část vstupního systému modulu vyjadřuje v obecné a stručné formě základní pojetí modulu.

Obecný cíl modulu by měl na základě zdůvodnění účelnosti modulu jasně vyjádřit celkovou způsobilost, které má žák dosáhnout po absolvování modulu. Mělo by zde být dále uvedeno, pro jakou cílovou skupinu je modul určen.

Požadavku jasného vyjádření cíle je třeba přizpůsobit míru obecnosti formulací. Není vhodné, aby vyjádření cíle modulu bylo příliš všeobecné nebo příliš specifické. Délka této části má totiž rozhodující význam. Bude-li formulace příliš krátká, bude možná znít příliš všeobecně a v důsledku toho přesvědčivě neuvede cíl modulu. Bude-li příliš dlouhá, bude cíl uveden se zbytečnými podrobnostmi a málo zřetelně. Vzhledem k tomu by měl být obecný cíl modulu určen popsáním celkových změn, které vyvolá u absolventa, a nikoli uváděním specifických úkolů.

Obsahová charakteristika modulu by měla stručně a výstižně popsat obsahovou náplň modulu. Doporučuje se uvést výčet základních obsahových témat souvisejících s obecným cílem modulu, bez další specifikace (ta je součástí jádra modulu).

Možnosti zařazení modulu by měly v této fázi tvorby modulu pouze orientačně ukázat, jaká je předběžná představa o jeho zapojení do vzdělávacích programů. Zde by měla být uvedena také hlavní cílová skupina žáků, pro kterou je modul navrhován, eventuálně některé jiné skupiny, pro které může být využitelný.

Stanovení požadovaných vstupních předpokladů

Určení cílové skupiny, pro kterou je modul určen, vytváří prostor pro konkrétnější vymezení požadované vstupní úrovně vědomostí a dovedností. Ty je žádoucí vymežit nejen pro základní cílovou skupinu, ale i pro další potenciální uživatele. Proto by měly být formulovány skutečně jako minimální požadavky, ale tak, aby umožňovaly absolvování modulu bez zásadních obtíží. V počátečních fázích tvorby souboru modulů bude nutné požadované vstupní předpoklady formulovat slovně, postupně bude možné pouze doporučit absolvování modulů, které by měly předcházet. Je velmi pravděpodobné, že jednotlivé části vstupního systému modulu, zejména název modulu, možnosti jeho zařazení a požadované vstupní předpoklady, bude nutné korigovat na základě skutečně vytvořeného jádra modulu. Proto je možné ponechat v této fázi tvorby modulu pouze orientační formulace a po dokončení modulu se k nim vrátit a posoudit, zda jsou přiměřené pro definitivní vymezení modulu. Jestliže se tu objeví rozpor, je možné, že modul ve skutečnosti není vhodný pro cílovou skupinu, která byla původně určena – a v tomto případě bude nutné provést další úpravu návrhu vzdělávacího modulu.

Vypracování vlastního jádra modulu

Nejpodstatnější částí celého modulu jsou očekávané výsledky učení, proto také jejich formulaci bude věnováno v tomto textu relativně nejvíce pozornosti. Akcent na tuto část podtrhuje rozdílný přístup ke vzdělávání při použití učebních osnov (podstatný je vstup, tzn. s jakým obsahem se má žák seznámit) a vzdělávacích modulů (podstatný je výstup, tzn. co se má žák naučit). Očekávané výsledky učení by měly jasně vymezit, co by měl být žák schopen prokázat po absolvování modulu jako výsledek svého studia.

S tímto prokazováním skutečných výsledků učení bezprostředně souvisejí kritéria hodnocení, která jsou součástí výstupního systému modulu. Kritéria hodnocení jednoznačně stanoví ty aspekty prokazování výsledků učení, které přesvědčivě ukazují, že bylo skutečně dosaženo požadovaného studijního výsledku. O kritériích hodnocení se zmiňujeme již zde proto, že určitý výsledek učení a příslušná kritéria hodnocení spolu tvoří nedílný celek. Je třeba je posuzovat a hodnotit společně, protože jeden z těchto prvků bez druhého ztrácí smysl.

Každý výsledek učení a kritéria hodnocení, která k němu patří, je důležité stanovit tak, aby byly relativně nezávislé na ostatních studijních výsledcích a kritériích hodnocení v rámci stejného modulu.

Požadované výsledky učení a kritéria výkonu jsou tedy nosnými úseky modulu, a proto je potřebné věnovat jim zvlášť velkou pozornost a vypracovat je co nejpečlivěji. Jejich správné stanovení totiž do značné míry determinuje možnosti praktického užívání vytvořeného modulu.

Stanovení očekávaných výsledků učení na základě rozpracování obecného cíle modulu

Každý očekávaný výsledek učení by měl být vyjádřen jako údaj o způsobilosti k určité činnosti. Obecně vzato je možné tuto způsobilost definovat jako schopnost provádět činnosti na stanovené úrovni. Jde o pojem se širokým rozsahem:

- obsahuje schopnost aplikovat získané vědomosti v nových situacích;
- zahrnuje organizaci a plánování činností, zvládnutí rutinních i neobvyklých situací a schopnost inovací při změně podmínek;
- patří k němu i schopnost efektivní interakce v jednání s lidmi, ať už se spolupracovníky, či se zákazníky.

V souhrnu pak tvoří očekávané výsledky učení prvky celkové (komplexní) způsobilosti, která je obecným cílem daného modulu.

Při odvozování předpokládaných výsledků studia je důležité využití všech dostupných zdrojů informací: jsou to dosavadní vzdělávací programy a zkušenosti s nimi, ale zejména

nově formulované potřeby.

Každý očekávaný výsledek učení by měl být v souladu s obecným cílem modulu vymezeným ve vstupním systému modulu. Obvykle se používá dvou postupů pro vyvíjení výsledků učení: „shora dolů“ nebo „zdola nahoru“. Odvozování „shora dolů“ začíná od obecného cíle modulu a rozčleňuje jej na jednotlivé výsledky učení. Odvozovací postup „zdola nahoru“ začíná popisem jednotlivých teoretických i praktických způsobilostí a seskupuje je do výsledků učení. Při tomto postupu „zdola nahoru“ je důležité zajistit, aby všechny výsledky učení byly zahrnuty do obecného cíle modulu, který je určován stanovením jeho účelu.

Při odvozování očekávaných výsledků učení je vhodné zohledňovat následující faktory:

a) rozsah (šíře) a počet

Není vhodné vymezovat výsledky učení příliš široce nebo naopak příliš úzce, protože hlavním smyslem je, aby byly určeny přesně. Je-li výsledek učení příliš široký, dá se nesnadno interpretovat. Je-li příliš úzký, způsobí zvýšení počtu výsledků učení, a tím se drobí obecný cíl modulu do přílišných detailů, které je mnohdy nesnadné pochopit.

Výsledky učení by neměly být členěny na další dílčí úseky. Jeví-li se to jako nezbytné, signalizuje to, že příslušný výsledek učení je příliš široký a měl by být vytvořen větší počet výsledků učení nebo dokonce větší počet modulů. Je možné uvést rychlou orientační pomůcku pro určení optimálního rozsahu výsledku učení: je-li možné stanovit pro nějaký výsledek učení více než čtyři kritéria hodnocení, dá se čekat, že je příliš široký, a není-li možné stanovit více než jedno kritérium hodnocení, bude asi příliš úzký. To je jedním z důvodů, proč je důležité stanovit kritéria hodnocení, jakmile je odvozen každý jednotlivý výsledek učení.

Pro jeden modul je vhodné formulovat tři až pět výsledků učení stanovených tak, aby korespondovaly s obecným cílem a vyčerpávaly jej. Méně než tři výsledky učení ukazují, že každý z nich je asi příliš široký, a více než pět výsledků učení naznačuje, že některé z nich – nebo třeba i všechny – jsou asi příliš úzké a některé asi nejsou příliš podstatné.

b) důležitost a vyváženost

Při stanovení výsledků učení je nutné zaměřit se pouze na ty, které jsou skutečně nezbytné pro to, aby byl naplněn obecný cíl modulu. Během každého studijního období získává žák četné informace a zkušenosti, ne všechny z nich ovšem mají skutečně zásadní důležitost. Rozhodnutí ohledně toho, co je důležité znát nebo umět, bude tedy záviset na obecném cíli modulu.

Dále je nutné uvádět pouze takové výsledky učení, které jsou dostatečně důležité, aby zasluhovaly individuální ověření. Při rozhodování o tom, jak důležitý je asi potenciální výsledek učení, je tedy nutné myslet nejen na to, zda absolvent skutečně potřebuje určitou vědomost nebo dovednost, ale rovněž na to, zda jde skutečně o takový výsledek studia, který si zaslouží, aby byl samostatně hodnocen.

Výsledky učení se týkají jak teoretických, tak praktických způsobilostí. Tento fakt je zohledněn v klasifikaci modulů, přesto je ovšem vhodné snažit se o vyváženost těchto dvou

stránek v rámci každého jednotlivého modulu.

Teoretické způsobilosti zahrnují dovednosti z oblasti bádání a výzkumu, zpracování a uspořádání informací, řešení problémů v rámci určitých komplexů vědních oblastí a rovněž zapamatování a vybavování znalostí.

Praktické způsobilosti zahrnují dovednosti související s manuální zručností a dodržováním postupů i praktické dovednosti vyššího řádu, jako je aplikace zkušeností nebo vědomostí při vyvíjení nebo konstruování určitého výrobku nebo realizaci experimentu. Dovednosti z oblasti chování a vystupování při zvládnání úkolů a sebeovládání a umění jednat s lidmi lze rovněž pokládat za praktickou dovednost a způsobilost.

V závislosti na cíli modulu by výsledky učení měly být odrazem určité vyváženosti mezi praktickými a teoretickými způsobilostmi. Tato vyváženost by se měla projevat v modulu jako celku.

c) jazyk a srozumitelnost

Výsledky učení by měly být uváděny jako předpokládaný výstup po ukončení modulu, a nikoli jako vstup určovaný školními osnovami. Každý výsledek učení by měl jasně stanovit, co má být absolvent schopen dělat po absolvování modulu. Měl by být vyjádřen formou pozorovatelné činnosti studenta. Předpokládaný výsledek se vyjadřuje slovesem, resp. slovesnou vazbou ve spojení s předmětem činnosti. Zvláštní důraz se klade na to, aby použité sloveso bylo pokud možno jednoznačné (plnovýznamové, aktivní) a vyjadřovalo pozorovatelnou činnost. Proto není vhodné používat sloves, kterým každý může přiřkládat různý význam. To znamená, že každý výsledek učení by se měl v ideálním případě skládat z jediného slovesa a jediného předmětu. Více než jedno sloveso pro vyjádření jednoho výsledku učení je vhodné použít pouze v případě, když jsou hlediska vyjádřená těmito slovesy zásadně důležitá a když jsou pro ně uvedena kritéria pro hodnocení. Výsledky učení založené na praktických dovednostech a jednání by rovněž měly obsahovat určitou podmínku nebo kontextový údaj, který uvádí vymezení této činnosti. Pokud je ve výsledku učení výjimečně použito nejednoznačné sloveso nebo kontextového údaje, je nutné uvést v kritériích hodnocení podrobné vysvětlení.

Výsledky učení by tedy měly být formulovány jasně, srozumitelným jazykem tak, aby všichni uživatelé modulů měli stejnou představu o tom, co je obsahem každého výsledku učení.

d) hodnotitelnost

Je důležité uvádět pouze takové výsledky učení, které se dají řádně hodnotit. Není možné naopak formulovat výsledky učení v podobě takových způsobilostí, které se v daném čase a prostředí nedají hodnotit. Vždy je nutné zaměřit se pouze na to, co žák skutečně zná, eventuálně dovede udělat. Takovou požadovanou způsobilost, jejíž zvládnutí by nebylo možné reálně prokázat, je vhodné rozčlenit na několik realističtějších výsledků učení.

e) dosažitelnost

Při formulaci výsledků učení není vhodné být příliš ctižádostiví, ale naopak je nutné vycházet z reálných očekávání toho, co může cílová skupina vzhledem k nominální délce

modulu zvládnout. Předpokládané výsledky učení by měly být dosažitelné pro většinu žáků z cílové skupiny, pro kterou je modul určen. Není to nesnadné, pokud je cílová skupina jasně určena a výsledky učení jsou pro ni vhodné.

Podrobněji k formulaci očekávaných výsledků učení viz materiál „Revize očekávaných výsledků učení v RVP“ (NÚV, listopad 2017).

Stanovení kritérií hodnocení ve vztahu k jednotlivým požadovaným výsledkům učení

Jak už bylo výše naznačeno, je žádoucí, aby kritéria hodnocení vznikala v bezprostřední vazbě na stanovení jednotlivých očekávaných výsledků učení.

Kritéria hodnocení ukazují, jak je možné zjistit, že výsledky učení budou prokázány v souladu s požadovanou úrovní. Zatímco výsledky učení popisují, co musí být žák schopen prokázat, aby dokázal svou způsobilost, kritéria hodnocení popisují, jak je možné se přesvědčit, že výsledky učení byly předvedeny tak, aby z nich bylo možné vyvodit závěry. Kritéria hodnocení určují tedy normu, jak musí jednotlivec prokázat výsledek učení, aby byl posuzován jako způsobilý v tomto výsledku.

Stejně jako u výsledků učení existuje řada faktorů, které jsou směrodatné pro stanovení kritérií hodnocení a ke kterým je nutné přihlížet. Dají se shrnout takto:

a) závažnost a relevantnost

Vymezují se pouze důležitá kritéria hodnocení. Některá méně významná kritéria mohou být obsažena implicitně v rámci jiných kritérií, ale není nutné je samostatně uvádět. Pokud by byla zařazena nepodstatná kritéria, bylo by hodnocení neadekvátní a neprůkazné. Dále je podstatné, aby každé kritérium hodnocení bylo relevantní z hlediska výsledku učení. Kritéria hodnocení by měla logicky vyplývat ze stanovených výsledků učení.

b) zaměření

Kritéria hodnocení mohou být zaměřena dvěma způsoby:

- na proces – vzhledem k některému aspektu žákovy činnosti;
- na výsledek – vzhledem k některému aspektu výsledku žákovy činnosti.

Je důležité rozlišovat mezi těmito dvěma zaměřeními kritérií hodnocení a používat právě těch, která jsou vhodná pro příslušný výsledek učení. Někdy, zejména u výsledků učení týkajících se praktických dovedností, bude důležité obojí – jak proces, tak i jeho výsledek. V takovém případě je důležité stanovit kritéria hodnocení jak pro proces, tak i pro jeho výsledek.

c) počet

Optimální počet jsou tři až čtyři kritéria hodnocení pro každý výsledek učení. Pokud je možné k danému výsledku učení navrhnout méně než tři nebo více než čtyři kritéria, naznačuje to, že výsledek učení byl pravděpodobně stanoven na neadekvátní úrovni, nebo (při jediném nebo dvou kritériích) že byla některá závažná kritéria vynechána. Pět či více kritérií signalizuje, že ne všechna kritéria jsou závažná.

d) možnost hodnocení

Každé kritérium hodnocení by mělo být formulováno tak, aby mohlo být ověřeno vyučujícím a aby je mohl každý vyučující aplikovat pokud možno stejně. Kritéria hodnocení by dále měla být formulována tak, aby umožňovala použití objektivnějších metod hodnocení než jen vytváření subjektivních úsudků.

e) srozumitelnost

Každé kritérium hodnocení by mělo být vyjádřeno jazykem srozumitelným každému uživateli tak, aby bylo naprosto jednoznačné a nepřipouštělo různé výklady.

f) kvalita

Každé kritérium hodnocení by mělo obsahovat určení kvality, protože kritéria hodnocení se týkají rozhodujících aspektů úrovně, na které má být prokázán určitý výsledek učení, aby byl uznán za dosažený. Jak bylo uvedeno v bodě b), mohou být použita kritéria s jedním nebo oběma zaměřeními: mohou popisovat určitý aspekt výsledku vzniklého žakovou činností nebo mohou popisovat určitý aspekt procesu, kterého žák použil. U obou těchto typů kritérií výkonu by mělo být uvedeno určení kvality, neboť tím se stanoví požadovaná úroveň, která by měla být splněna.

- U kritérií hodnocení zaměřených na výsledek má toto určení kvality obvykle formu přídavného jména nebo adjektivní věty, která určuje charakteristické rysy výsledku požadované k tomu, aby dosahoval přijatelné úrovně.
- U kritérií hodnocení zaměřených na proces má ocenění kvality obvykle formu příslovce nebo věty příslovečné, která určuje úroveň procesu.

Popis obsahu modulu

Obsah má v modulárním uspořádání kurikula zcela jiné postavení než v učebních osnovách. Při stanovení obsahu modulu by měla být vymezena témata, která umožní dosažení výsledků učení. To předpokládá zvážení toho, do jaké míry souvisí možnost dosažení očekávaných výsledků učení se stanovením konkrétního obsahu. Význam navrženého obsahu se totiž v různých modulech může různit. V některých modulech by bylo nemožné dosáhnout výsledků učení bez použití specifického navrženého obsahu: v těchto případech je obsah pevně určen. Na druhé straně jsou moduly (zaměřené spíše na proces), u kterých je možné dosáhnout výsledků studia prostřednictvím různého obsahu. Mnohé moduly zahrnují určitou část obsahu, která je nezbytná pro dosažení očekávaných výsledků učení, kdežto zbytek lze změnit.

Obsah modulu by měl být vyjádřen přesně, srozumitelně a dostatečně podrobně. Při vymezování obsahu je možné soustředit se na klíčová slova ve výsledcích učení, ale neznamená to jejich opakování. Význam obsahu modulu spočívá především v tom, že obohacuje pochopení výsledků učení. Autor modulu tak může výrazně pomoci vyučujícím při vypracovávání postupů pro výuku a studium.

Moduly, které se více zabývají dovednostmi týkajícími se pracovních postupů než vědomostmi a dovednostmi souvisejícími s hotovým produktem, se mohou uplatňovat v řadě různých kontextů. Typickým příkladem jsou moduly pro získávání klíčových kompetencí (komunikace, řešení problémů, interpersonální dovednosti ap.). V takových případech je důležité uvést různé obsahové kontexty, v jejichž rámci je možné rozumně využívat daného modulu. Je-li možné použít modulu smysluplně v širokém okruhu obsahových kontextů, měly by být uvedeny zároveň ukázky ilustrující rozsah možností. To pomůže vyučujícím a zároveň přispěje k tomu, aby nebyly zbytečně vytvářeny duplicitní moduly.

Doporučení pro učební činnosti žáků a strategie výuky

Cílem této části modulu je navrhnout takové učební činnosti žáků a strategie výuky, které umožní co nejlépe dosáhnout předpokládaných výsledků učení. V zásadě se ovšem jedná pouze o návrh, který by měl hrát roli určitého doporučení a inspirace pro vyučující.

Navrhované učební činnosti žáků a strategie výuky by měly zejména:

- podporovat studium prostřednictvím činností tím, že studenti využívají při studiu přístup, který vychází z řešení určitého problému, při kterém používají nabyté vědomosti a dovednosti v různých kontextech;
- probouzet ve studentech pocit odpovědnosti za své studium a poskytovat jim možnosti, aby si mohli sami volit svá cvičení a úkoly, a podporovat tak u nich iniciativní a podnikavé chování.

Při navrhování učebních činností žáků a strategií výuky by mělo být bráno v úvahu nejrozmanitější spektrum přístupů ke studiu a výuce, např. individuální práce, práce ve dvojicích, práce ve skupinách, diskuze ve skupinách, debaty a polemiky, výklad, předvádění, týmová výuka, exkurze, interview, praktické zaměstnání, případové studie, prezentace, simulace, individualizované studium, studium s použitím počítače, praxe na pracovišti, studie v terénu atd.

Přitom by ovšem měla být posouzena vhodnost specifických učebních činností a strategií výuky pro jednotlivé moduly, eventuálně pro určité úseky modulů. Není ovšem možné doporučovat specifické učební činnosti a strategie výuky odpovídající každému jednotlivému výsledku učení, neboť tu hrozí nebezpečí fragmentace studia a výuky. Volba příslušných učebních činností a strategií výuky by se měla zejména řídit potřebou zajistit, že při použití těchto postupů lze dosáhnout očekávaných výsledků učení. Navržené učební činnosti žáků by měly být podnětem k vzájemnému skloubení a propojení výsledků učení. Pokud je to možné, měly by být navrženy i alternativní strategie výuky.

Doporučované učební činnosti a strategie výuky by také měly zohledňovat reálné možnosti školské praxe, tzn. že je potřebné zvážit, zda se mohou navržené postupy ve školské praxi realizovat. Je třeba také zvážit, jaké důsledky z hlediska nároků na zdroje budou mít navrhované strategie výuky. Stěží má nějaký smysl navrhovat postupy, které vyžadují takové zdroje, jaké většina škol nebude pravděpodobně mít k dispozici, a neuvést přitom žádné alternativní možnosti.

Při volbě učebních činností a strategií výuky je také potřebné brát v úvahu požadavky uplatňované při hodnocení. Potřeby hodnocení by ovšem neměly být rozhodujícím měřítkem pro volbu strategií výuky, ale prvky hodnocení by měly být všude, kde je to možné, pokládány za integrální součást výuky.

Doporučení pro ověřování a hodnocení dosažených výsledků učení

Funkcí této části modulu je doporučit, jak má být provedeno hodnocení žákova výkonu, resp. dosažených výsledků učení a jak je třeba tuto informaci interpretovat. Tyto informace by měly sloužit jako vodítko pro vyučující, a proto by měly být dostatečně podrobné a návodné.

Na jejich základě pak vyučující může posoudit, zda žák splnil kritéria hodnocení pro jednotlivé výsledky učení vymezené v modulu. Dá se to provést využitím činností, které se spontánně vyskytují při zvládnutí modulů (jsou součástí učebních činností žáků), nebo navržením činností určených speciálně pro účely hodnocení. V obou případech by měly být v této části navrženy činnosti tak, aby umožňovaly hodnotit žákovy výkony.

Uvedené informace by se měly týkat zejména:

- a) nástrojů ověřování a hodnocení (účelem je naznačit, jakých prostředků či způsobů je možné používat pro hodnocení žákova výkonu);
- b) specifikace úkolu, kterého se má při hodnocení použít (účelem je doporučit, jak je možné úkol sestavit a rovněž jak je možné interpretovat výsledky); může být nahrazeno odkazem na referenční hodnotící úlohy.

Navrhované nástroje hodnocení je nutné sladit s výsledky učení. Je důležité se přesvědčit, zda požadavky, které jsou na žáka kladeny při hodnocení, souhlasí se slovesem uvedeným ve výsledku učení. Doporučované nástroje hodnocení by totiž měly vést k tomu, aby žák splnil úkoly, které jsou stanoveny v předpokládaných výsledcích učení.

Při výběru nástrojů hodnocení je dále třeba zvážit, zda:

- se výsledek učení opírá o praktickou či teoretickou způsobilost;
- je možné posoudit výkon žáka pomocí průběžné práce v rámci modulu, nebo je nezbytná specificky navržená zkouška;
- je možné vyhovět kritériím hodnocení pomocí ústní, písemné nebo praktické zkoušky;
- hodnocení bude zaměřeno na proces nebo na výsledek.

Navržené nástroje ověřování a hodnocení musí být realizovatelné. To znamená, že kromě přesvědčivého prokázání žákova výkonu by měly umožnit provést hodnocení bez nadměrných časových nároků, zařízení a finančních nákladů.

Na rozdíl od doporučených učebních činností žáků je v případě doporučených postupů hodnocení vhodnější uvést pouze jeden prostředek hodnocení, který autor modulu považuje za nejvhodnější a nejpřiměřenější pro hodnocení určitého výsledku učení. I když jediný nástroj pro hodnocení obvykle postačí k prokázání žákova výkonu, mohou se vyskytnout situace, kdy je třeba použít více než jednoho prostředku hodnocení. Bývá tomu tak obvykle tehdy, je-li použito ve výsledku učení více než jednoho slovesa. To obvykle

znamená, že výsledek učení obsahuje více než jednu způsobilost, a je nutné uvážit, zda tomu tak skutečně je. Každý nástroj hodnocení by měl platit pro určitá kritéria hodnocení tak, aby mohlo být hodnocení co možná nejvíce objektivní.

Součástí doporučení postupů ověřování a hodnocení může být i specifikace úkolů pro hodnocení. Při navrhování určitého úkolu by měl autor modulu pamatovat na to, zda jsou adekvátně hodnoceny všechny klíčové prvky výsledku učení, jak je stanoveno kritérii hodnocení. Takový návrh by měl vyučujícímu poskytnout dostatečně detailní vodítko k sestavení příslušného úkolu.

Po doporučení a popsání určitého prostředku pro hodnocení je vhodné uvést pokyny týkající se úrovně výkonu, která vymezuje, za jakých okolností je možné považovat kritéria hodnocení za splněná (rozsah výkonu, podmínky ap.). U testu to může být např. minimální počet uspokojivých odpovědí. Vyjádření úrovně výkonu by mělo být jasné a mělo by se vyhýbat nejednoznačným výrokům.

Korekce orientačně vymezené charakteristiky vstupního systému a doplnění chybějících vstupních informací podle skutečně vytvořeného modulu

a) určení definitivního názvu modulu

Název modulu je nesmírně důležitý, neboť je to první zdroj informací pro všechny uživatele. Téměř každá část modulu přináší určité komplikace pro název. Proto by měl být určen definitivní název teprve tehdy, když už byl zkonstruován celý modul. Zvolený definitivní název by měl odrážet cíl modulu a měl by být srozumitelný pro široký okruh dosavadních i potenciálních uživatelů.

Při volbě názvu pro modul by měl autor pamatovat především na vyučujícího, který se snaží najít vhodný modul pro výuku a rozhoduje se, co by bylo vhodné k dosažení jeho cílů, aniž by měl k dispozici plné texty modulů. Název by měl být něčím více než krátkým označením, měl by podat adekvátní a srozumitelnou představu o cíli daného modulu.

Název modulu by měl být stručný a výstižný. Nedoporučuje se používat dlouhých názvů. Rovněž tak je problematické používání rozlišovacích čísel, která obvykle udávají zvyšující se stupeň obtížnosti modulů. To znamená, že nižší číslo ve skutečnosti představuje preferovanou vstupní úroveň k vyššímu číslu modulu. To ovšem uživatelům nepomůže při výběru vhodné úrovně modulu a nemá proto pro rozlišení modulů přílišný význam.

b) korekce požadovaných vstupních předpokladů

V této fázi tvorby modulu by měly být zkontrolovány původně vymezené požadované vstupní předpoklady. Jejich cílem je uvést minimální úroveň předběžných znalostí a dovedností, bez kterých by se žák pravděpodobně setkal při zvládnutí určitého modulu s obtížemi. Pokud je žádoucí určité minimální předběžné vzdělání, mělo by být uvedeno co nejstručněji a nejvěcněji slovně nebo výčtem modulů. Podobně by měly být uvedeny i další požadované vstupní předpoklady, např. minimální věk. Všechny údaje by měly být přesně specifikovány a nemělo by být proto používáno všeobecných formulací.

Pokud požadované vstupní předpoklady stanoví absolvování dvou nebo tří jiných modulů, je nutné zkontrolovat požadované vstupní předpoklady pro každý z nich. Jestliže každý modul uvádí jako vstupní požadavek dva či tři další moduly, pak určení vstupní úrovně ve skutečnosti rozvine řetězec devíti či deseti modulů jako požadovaných vstupních předpokladů pro původní modul, což by bylo nežádoucí. Zřejmě by to znamenalo, že požadované vstupní předpoklady nejsou určeny jako minimální.

c) návržení nominální délky modulu

Nominální délka modulu je určena číslem, které vyjadřuje předpokládaný počet hodin potřebný pro výuku v rámci modulu. Nejedná se o závazné vymezení délky, ale jde spíše o vyjádření názoru autora modulu na to, jaký čas průměrně potřebuje cílová skupina, pro kterou je modul určen, k jeho zvládnutí. Nominální délka modulu se tak stává významným vodítkem pro praktické využívání modulů při konstrukci vzdělávacích cest na školách.

Základní nominální délka modulu je 32 hodin. Pro jednoduchost při sestavování vzdělávacích cest by bylo ideální, kdyby všechny moduly byly stejně časově náročné. Tento požadavek by ovšem příliš svazoval autory modulů. Proto používáme základní řadu nominálních délek modulů: 16, 24, 32, 48 a 64 hodin. Výjimečně je potřebné vytvořit modul i mimo tuto časovou řadu, ať už s menší, nebo větší nominální délkou. Vždy je ovšem nutno zachovávat princip dvojkové řady, aby byla zajištěna časová kompatibilita modulů.

d) korekce možnosti zařazení modulu

V této fázi je dále potřebné vrátit se k vymezení potenciálních možností zařazení modulu do vzdělávacích cest vzhledem k definitivnímu znění modulu a eventuálně korigovat nebo doplnit původní záměry. Na rozdíl od požadovaných vstupních předpokladů by zde měly být uvedeny co nejširší možnosti zařazení modulu tak, aby inspirovaly učitele při konstrukci vzdělávacích cest a zabránily tvorbě duplicitních vzdělávacích modulů, které se od sebe liší jen minimálně.

Závěr

Jak vyplývá z předchozího textu, těžiště tvorby vzdělávacího modulu spočívá v:

- obecném cíli modulu,
- očekávaných výsledcích učení,
- kritériích hodnocení.

Zejména těmto částem vzdělávacího modulu by proto měla být ze strany autorů věnována maximální pozornost a péče. Ostatní části modulu mají spíše doporučující, inspirativní charakter pro uživatele, ať už to jsou tvůrci vzdělávacích programů, nebo učitelé. Zatímco výše uvedené nosné části modulu by měly být formulovány pokud možno výstižně, jasně a přesně, aby umožnily objektivní hodnocení, ostatní části modulu mohou nést v mnohem větší míře subjektivní názor svého tvůrce, jeho zkušenosti a názory, které chce předat potenciálnímu uživateli.

Z modulového pojetí vyplývá tedy dost zásadní změna v přístupu k výuce a vzdělávání vůbec. Probrání obsahu není tak podstatné jako žákem skutečně dosažené výsledky učení. Vzhledem k tomu jsme věnovali v tomto textu pozornost i problematice učebních činností žáků a postupů hodnocení, protože se domníváme, že právě v této oblasti potřebují naši vyučující nejvíce inspirace a podnětů.

Materiál vznikl v rámci projektu [Modernizace odborného vzdělávání \(MOV\)](#), který byl spolufinancován z Evropských strukturálních a investičních fondů a jehož realizaci zajišťoval Národní pedagogický institut České republiky.

Elektronická knihovna www.imetodika.cz je místem pro studium metodických textů zaměřených na modernizaci odborného vzdělávání.

Materiál je pod licencí Creative Commons [CC BY SA 4.0](#) – Uvedte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.